

## MAJHUL NISBAT IBORALARINI YAPON TILIDAN O‘ZBEK TILIGA O‘GIRISHDA YUZAGA KELADIGAN STRUKTURAVIY MUAMMOLAR

**Mamadiyev Azimjon Norboyevich**

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti magistri

Email: [azimjonmamadiyev8268@gmail.com](mailto:azimjonmamadiyev8268@gmail.com)

**Annotatsiya:** iboralarini yapon tilidan o‘zbek tiliga o‘girishda yuzaga keladigan sturukturaviy muammolarni o‘zbek tili gramatikasida ifodalanishi bilan o‘zbek tilidagi fe’l bilan ifodalanishi haqida fikr mulohaza yuritimiz.

**Kalit so‘zlar:** o‘zbek tili, yapon tili, giramatikadagi iboralar, fe’l, yordamchi fe’llar, o‘timsiz passiv iboralar, passiv gaplar.

**Annotation:** we express our opinion on the expression of the structural problems arising in the translation of the phrases from the Japanese into the Uzbek language with the verb in the Uzbek language with the expression in the Uzbek language.

**注釈:** 日本語からウズベク語へのフレーズの翻訳に生じる構造的問題の表現について、ウズベク語の動詞とウズベク語の表現について意見を表明する。

**Keywords:** Uzbek language, Japanese language, phrases in giramatics, verbs in verbs, auxiliary verbs, passive phrases in transitive, passive sentences.

**キーワード:** ウズベク語、日本語、giramaticsのフレーズ、動詞、補助動詞、他動詞、受動的な文章で受動的なフレーズで動詞。

Yapon va o‘zbek tillaridagi majhul nisbat iboralarini yapon tilidan o‘zbek tiliga o‘girishda yuzaga keladigan sturukturaviy muammolarni o‘zbek tilidagi fel orqali ko‘rib o‘tsak. Fe’l-harakatni bildiruvchi [so‘zlar turkumi](#) va shu turkumga oid har bir

soʻzlar grammatikada “harakat” soʻzi keng tushunchali boʻlib, nafaqat harakatni, balki holat yoki hodisani ham bildiradi. Bunga quydagi misollar orqali koʻrib chiqsak: yugurmoq, sakramoq, yigʻlamoq, uxlamoq, oʻylamoq, sevmok, tinchimoq, qurimoq, koʻpaymoq va boshqalar felning harakatni ifodalashi bilan izohlanadi. Feʻllar lugʻaviy maʼnoga ega yoki ega emasligiga koʻra 2 turga boʻlinadi bularga:

- mustaqil feʻllar,
- yordamchi feʻllar.

Mustaqil feʻllar, xuddi boshqa mustaqil soʻz turkumlariga oid soʻzlar kabi, lugʻaviy maʼnoga ega boʻladi, gapning mustaqil boʻlagi vazifasida kela oladi va h.k.

Yapon tilida majhul nisbatdagi iboralarini yapon tilidan oʻzbek tiliga oʻgirishda yuzaga keladigan sturukturaviy muammolar shundan iboratki yapon tilidan oʻzbek tiliga soʻzlar va iboralar tarjima qilinganda soʻzlar aniq tarjima qilinadi. Ammo maʼnolar qisman saqlanib qoladi, bazi manolar yapon tilidagi sof xolida oʻzbek tilida uchramasligi qolaversa soʻzlar mano va mazmunan qisqa shakilda ifodalanadi. Bunga quydagi yapon olimlari tomonidan oʻrganilgan tarjimadagi oʻtimsiz fellar misolida koʻrib oʻtsak.

先行研究として名倉（2010）、智（2015）を取り上げる。名倉（2010）には日本語の受身を外国語に訳したときに出てくる問題を指摘した。智（2015）は自動詞受身表現がどのような場面で使われるか、自動詞を受身にして文を作ったとき話し手はどのような気持ちであるかを述べている<sup>1</sup>

Nakura (2010) va Satoshi (2015) tadqiqotlari natijasida Nakura (2010) passiv Yapon tilini chet tiliga tarjima qilishda yuzaga keladigan muammolarni turli shakilda, turli talqinda oʻrganganligini koʻrishimiz mumkin. Satoshi (2015) oʻtimsiz passiv iboralar ishlatiladigan vaziyatlarni va oʻtimsiz feʻllar passiv bilan jumlar tuzishda maʼruzachining oʻzini qanday his qilishini tasvirlaydi. Yapon tilini bilgan kishilar soʻzamonligi nixoyatta yuqoriligi qolaversa oʻzbek tiliga nisbattan murakkabligi hamda alifbosining 2 turga ajralishida ham tarjimada turli xil muammolarni keltirib

<sup>1</sup> Mamadiev Azimjon Bakalavir darajasini olish uchun tayyorlagan bitiruv malaka ishidan. T. 2019

chiqaradi. Ushbu maqolada biz ana shunday muammolarga e'tibor qaratamiz, nima uchun o'zbek tilida so'zlashuvchilar uchun passiv iboralarni tushunish qiyinligi, tarjima qilishda qanday muammolar tez-tez uchrab turishini o'rganamiz va iloji boricha osonroq tarjima qilish yo'llarini topishga intilamiz.

Tarjimada etiborli jixati majhul nisbatda uchraydigan iboralarini yapon tilidan o'zbek tiliga o'g'irishda yuzaga keladigan sturukturaviy muammolarni bartaraf etish uchun biz quydagilarga ahamiyat qaratish kerakligiga axamiyat qaratdik. Avvalo majhul nisbatda keladigan iboralarini yapon tilidagi asil mohiyatini aniqlab qisqa talqinda va mazmunan asl mohiyatini aniqlashtrib olinishi tarjimaning sifatli aniq shakilda chiqishing kafolatidir. Yapon tilidan o'zbek tiliga o'g'irishda yuzaga keladigan sturukturaviy muammolarni bartaraf qilishda ikkila tilning imkoniyatlaridan to'laqonli foydalanish maqsadga muvofiq.

Majhul nisbatlarda uchraydigan iboralarini yapon tilida erogliflardagi holatini ham inobatga olishlik hamda shuni ham sedan chiqarmasdan tarjimada barcha majhul nisbatlar bilan hamohang tarizda germenftik sifatda tarjima qilish ayni muddaodir. Majhul nisbatda uchraydigan iboralar qaysi kasbga oidligi va qaysi kasblarda qo'shimcha foydalanilish haqida ham fikir mulohaza qilishlik tarjimada majhul nisbatlarni o'zbek tiliga tarjimasida ham aynan o'zbek tilidagi tarjima qilinayotgan tarjimaning qaysi kasbga oidligi yoki ma'lum bir sohaga oidligiga qarab tarjimada o'zbek tilidagi imkoniyatlarni inobatga olishlik ayni maqsadga muvofiqdir. O'zbek tiliga o'g'irishda yapon tilini tarixiylik jihatlari bilan o'zbek tilini lug'atlaridan ham kam ishlatiladigan barcha so'zlarni qo'llashlik yuzaga keladigan sturukturaviy muammolarni keltirib chiqarmaydi.

Yapon va o'zbek tillarida passiv gaplar nima uchun passiv jumlar yapon tilida tez-tez ishlatilishi haqida quyidagi 2 ta jumlaning ko'rib chiqamiz.

1) Klara mendan Kabuki haqida so'radi. 2) Klaradan Kabuki haqida so'ragandim.

Klara-san menga Kabuki haqida savol berdi, deydi u, Markaziy qismni Klara-san sifatida olib, Klarani asosiy sifatida o'ynaydi harakter. It Klara-san nima bo'ldi va u qanday so'radi bir jumla va men bir emish-qo'rg'oshin roli emasman, va u

Klara-san uchun fon sifatida rol o‘ynaydi, shaklida tarjima qilinsa bu so‘zlar kundalik muloqatda ishlatiladigan so‘zlar bo‘lib bu jumlar tarjimada ta’lafuzdagi shevaga xoslikdan qochishlikni talab qilib qolmasdan adabiy til meyyorlariga ham jiddiy etibor qaratish lozimligini ham bildiradi.

Xulosa va takliflar o‘rnida o‘qib o‘rganganlarimiz natijasida shuni bildikkiy tarjima jarayonida har bir sohaga oid barcha tillarda o‘zining joyi va muhitidan kelib chiqib yangicha so‘zlar mavjudligi hamda ishlatilmay muomiladan chiqib ketgan so‘zlarni ham inobatga olgan holda so‘zlarni tarjima qilish qaysi sohaga oid bo‘lmasin so‘zlar til meyyorlariga qattiy amal qilinsa tarjima sifatli hamda aniq o‘ladi. Yapon tili va o‘zbek tillarini solishtirar ekanmiz ikki tilning ham o‘ziga hos jihatlari hamda adabiy meyyorlari saqlangan holda yangi so‘zlarning kirib kelishi ayrim so‘zlarning muomiladan chiqib qolganligini kuzatishimiz mumkin. Bugun dunyo taraqqiyot sari ildam qadam qo‘yayotgan yapon xalqini madaniyati va tiliga qiziqish bildirayotganligi ushbu tilni o‘zlashtrishga harakat qilayotganligi yapon tilining tarixi naqadar uzoq yo‘lni bosib o‘tayotganligini tilni o‘rganuvchi va tarjimon darxol faximlaydi.

Yapon va o‘zbek tillari beqiyos darjada imkoniyatlarga egaligi v so‘zga boyligi bilan o‘xshahslik taraflari va murakkabligi bilan alohida etirof etishimiz mumkin. Ammo yapon tilini o‘rganish eng qiyin til hisoblanib dunyo tarixida juda uzoq tarixini saqlab kelayotgan til hisoblanadi. Shuning uchun ham ushbu tildagi majhul nisbatdagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qilishda turli muammolarga duch kelamiz bu tabiy xoldir.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:**

1. Abdullayev A. O‘zbek tilida ekspressivlik ifodalashning sintaktik usuli. - Tashkent: Fan, 1987.
2. Abdullayev F. O‘zbek tilining ug‘a‘z lahjasi. -Tashkent, 1978.
3. <http://www.google.com>.
4. <http://wikipediya.com>
5. <http://ziyo.uz>
6. <http://bilirn:.com>
7. <http://referat.ru>